

Dünya Mimarlık Listesi'ndeki İstanbul'un Kara Surları II

Silivri Kapısı'ndan Ayvansaray'a

Land Walls in the World Architectural Heritage List II

From the Melanthias to Ayvansaray

Yazı ve Fotoğraflar / Text and Photographs:
Arkeolog - Editör / Archaeologist - Editor:**Nezih Başgelen**

info@arkeolojisanat.com

Mevlevihane Kapısı'nın batıdan görünüşü
View of Mevlevihane Gate from the west

Silivrikapı'dan Mevlevihane Kapısı'na doğru 4. ile 5. burcun arasında, Sigma Kapısı olarak adlandırılan üçüncü askeri kapı yer alır. Bu kapının üzerinde, yazılı kaynaklardan 14. yüzyıla kadar durduğu bilinen surları yaptıran imparator II. Theodosius'un bir heykelinin olduğu bilinmektedir. Bu sur kesiminde de 4 tane Bizans Kitabesi yer almaktadır. Bizans devrinde "Pyleton Resiotu", bazen de Rhegion Kapısı diye anılmıştır. Bugünkü adını 16. yüzyılda Merkez Efendi tarafından kapının yakınında kurulan Mevlevi dervişlerinin tekkesinden almıştır. Mevlanakapı da büyük ölçüde onarım görmüştür. 1988 yılı onarımları sırasında Mevlevihane Kapısı iç ve dış surları arasında 11.-12. yüzyıla ait olduğu düşünülen bir nekropole ait mezar bulunmuştur.

Mevlevihane Kapısı ile Topkapı arasında yer alan 15 burç kısmen iyi durumdadır. 9. ve 10. burçlar arasında 4. askeri kapı yer alır. 11. ile 13. burçların arasındaki bölüm Millet Caddesi'nin açılması sırasında yıkılmıştır. Yolun iki tarafındaki sur kesimi ise onarılmıştır. Bizans devrinde "Pyle ton Hagion Romanou" adını taşıyan Topkapı bugünkü adını Fatih Sultan Mehmet'in fetih sırasında buraya yerleştirdiği en büyük toptan almıştır.

Topkapı'nın hemen arkasında Mimar Sinan'ın diğer bir görkemli eseri Kara Ahmet Paşa Camii yer alır. Gerek mimari, gerekse süsleme özellikleri açısından İstanbul'da özgünlüğünü koruyan nadir eserlerden biridir.

The third military gate named Sigma Gate lies between the fourth and fifth bastions in the direction of Mevlevihane Gate from Silivrikapı. From literature, it is known that at statute of Emperor Theodosius II who built the walls stood on this gate until the 14th Century. There are 4 Byzantine scriptures in this segment of the walls. The gate was known as "Pyleton Resiotu" or sometimes as Rhegion gate at the time of Byzantines. It takes

its present name from the tekke of Mevlevi dervishes founded nearby the gate by Merkez Efendi in the 16th Century. Mevlana Gate has been greatly repaired. Graves of a necropolis believed to be from 11th – 12th Centuries were found between the inner and outer walls of Mevlevihane Gate during the repairs of 1988.

Fifteen bastions located between Mevlevihane Gate and Topkapı are partly in good shape. Between 9th and 10th bastions lies the fourth military gate. The segment between 11th and 13th bastions was destroyed during the opening of Millet Street. The segment of walls on two sides of the street has been repaired. Topkapı, which was named "Pyle ton Hagion Romanou" in Byzantine period, gets its name from the largest canon placed by Sultan Mehmet the Conqueror during the capture of Istanbul.

Another magnificent work by Mimar Sinan, the Kara Ahmet Pasha Mosque, stands just behind Topkapı. It is one of the rare works which has preserved its originality in Istanbul in terms of both architectural and also decorative features.

From Topkapı to Sulukule Gate

This wall segment going over Bayrampaşa Creek (aka Lycus creek) was exposed to strong artillery fire during the fall of Istanbul as it was the weakest part of the land walls. The accident

Topkapı'dan Sulukule Kapısı'na

Bayrampaşa Deresi (eski ismiyle Lycus Deresi) vadisini aşan bu sur kesimi, kara surlarının en zayıf bölümü olmasından dolayı fetih sırasında yoğun topçu ateşi görmüştür. M.S. 450'de II. Theodosius'un atından düşerek ölümüne neden olan kaza da burada olmuştur. Ulubatlı Hasan da Zafer Sancağı'nı bu sur kesimine dikmiştir. Vatan Caddesi'nin açılması sırasında da bir bölümü tahrip olmuştur. Edirnekapı yakınlarındaki kısmen sağlam Sulukule (Pempton) Kapısı bulunmaktadır.

Edirnekapı'sından Tekfur Sarayı'na

Fatih Sultan Mehmet'in 29 Mayıs 1453'te törenle şehre girdiği Edirnekapı, İstanbul'un kurulduğu "Yedi Tepe"nin en yüksekine üzerinde yer almaktadır. Fatih'ten sonra Avrupa'ya sefere çıkan padişahlar bu kapıdan çıktıkları gibi, tahta çıkan padişahların da Eyüp Sultan Camii'nde kılıç kuşandıktan sonra şehre bu kapıdan girmeleri geleneksel bir anlayış olmuştur. Osmanlı döneminde Edirne'ye giden yolun başlangıcı olan kapının hemen arkasında Mimar Sinan'ın bir eseri Mihrimah Camii yer almaktadır. Kapının içinde ve dışında surların Osmanlı döneminde geçirdiği onarımlarla ilgili çeşitli kitabeler yer almaktadır. Edirnekapı'dan sonra sur bedeninin bir kısmı çevre yolu bağlantısı için yıkılmıştır. Yolun her iki tarafındaki burçlar onarılmıştır. Tekfur Sarayı'na kadar 9 burç vardır. Theodosius surları Tekfur Sarayı'nda son bulur. Marmara kıyısından bu noktaya kadarki sur uzunluğu 5.632 metredir. Tekfur Sarayı'na gidebilmek için Edirnekapı'dan içeri girip soldaki ilk sokağa sapıp sur bedenini içerden bir süre izlemek gerekmektedir.

Tekfur Sarayı'ndan Ayvansaray'a

Bizans dönemi saraylarından günümüze ulaşan önemli örneklerden biri Tekfur Sarayı, son derece zengin bir cephe mimarisine, taş tuğla işçiliğine sahiptir. İki sur duvarı arasındaki üç katlı bu yapının tarihi tartışmalıdır. Bazı kaynaklara dayanarak Kontantinios Porphyrogennetos'a ait olduğu öne sürülmektedir. Tekfur Sarayı tarihinde oldukça ilginç kullanımlara da sahne olmuş; bir zaman Topkapı Sarayı'nın fil ve zürafaa gibi Acaib-ül Mahlukatı'nın bakıldığı yer olmuş, Lale Devri'nde ise "çini imalathanesi" olarak kullanılmış, geçen yüzyılda Robert College'in kurucusu Cyrus Hamlin yer ararken bir ara okulunu Tekfur sarayı ve çevresine kurmayı bile düşünmüştü. Tekfur Sarayı'ndan sonraki surların ilk kısmı, Manuel Komnenos Suru adını taşır. Bu surlar bu kesimdeki Blachernae Sarayı'nı korumak amacı ile yapılmışlardır. Bu bölümde son büyük kapı Eğri Kapı ve onun hemen kenarında Mimar Sinan'ın Kırkçeşme Maksemi yer alır. Belgrad Ormanı'ndaki toplama havzalarından gelen su, bu binada büyük bir hazinede toplanmış ve çevresindeki kırk delikten şehrin çeşitli semtlerine dağıtılmıştır. Bitiminde günümüzde büyük ölçüde onarım geçiren

causing the death of Theodosius II by falling from his horse has taken place here in 450 A.D. Hasan of Ulubat has driven the victory flag in this wall segment. A portion of it was destroyed during the opening of Vatan Street. The partly sound Sulukule (Pempton) Gate lies near Edirnekapı.

From Edirnekapı to Tekfur Palace

Edirnekapı where Sultan Mehmet the Conqueror entered the city with a ceremony on May 20, 1423, lies on the highest one of the "Seven Hills" on which Istanbul is established on. It has become a tradition for sultans going on a war campaign to Europe to leave the city through this gate after Fatih and for sultans to be crowned to enter the city from this gate after wearing their swords in Eyüp Sultan Mosque. Right behind the gate which is the starting point of the road to Edirne in the Ottoman period, lies Mimar Sinan's Mihrimah Mosque. There are various scriptures on the repairs the gate went through during the Ottoman period inside and outside the gate. Part of the body of the walls was demolished for the link to collector roads after Edirnekapı. The bastions on either side of the road have been repaired. There are 9 bastions until Tekfur Palace. The Theodosius walls terminate at the Tekfur Palace. The length of the walls from the shore of Marmara up to this point is 5,632 meters. To get to the Tekfur Palace, one has to go in from Edirnekapı, turn left on the first street and follow the body of the wall for a while.

From Tekfur Palace to Ayvansaray

Tekfur Palace, one of the significant specimens of the Byzantine period palaces which have survived so far, has an extremely rich façade architecture and masonry workmanship. The date of this structure with three storeys between

Topkapı'dan Edirnekapısı'na doğru bakış
Looking towards Edirnekapı from Topkapı

Tekfur Sarayı'nın güneydoğudan görünümü
View of Tekfur Palace from the south-east

ve Zülfü Livaneli'nin "Şahmeran" filmine mekanlık eden ünlü Anemas Zindanları yer alır. Zindan'ın hemen arkasında eski Blakherna Sarayı'nın yer aldığı terasların birinin üzerinde İvaz Efendi Camii yer alır. Bu anıtsal klasik Osmanlı yapısı Mimar Sinan'ın eseri olarak kabul edilmesine karşın onun listelerinde adına rastlanmamaktadır. Mimari özellikleri görülmeye değer bir yapıdır.

Tekfur Sarayı'nın sonraki sur uzantısı, Manuel I. Komnenos (1148-1180) tarafından yaptırılmıştır. Hemen Tekfur Sarayı'nın ötesinden başlar, tek sıra bir savunma hattından meydana gelir ve önünde hendeği yoktur. Ancak, bu eksikliği kapatmak istemişçesine, ana Theodosios Surları'ndan daha kalın ve masif olup kuleleri de daha güçlü, yüksek ve birbirlerine yakındır. Dışa bakan yüzleri kapatılmış yüksek kemerlerden oluşan bu güçlü savunma duvarının dokuz kulesi ve Kaligaria Kapısı (Eğri Kapı) denilen tek bir kapısı vardır. Tekfur Sarayı'ndan sayıldığında altıncı ve yedinci kuleler arasında bulunur. İlk sekiz kule dışta yuvarlak iken, dokuzuncusu karedir.

Manuel I. Komnenos Suru, Eğri Kapı'dan sonraki üçüncü kulede son bulur. Manuel Komnenos Suru'nda üzerinde tarih bulunan hiçbir kitabe yoktur, ancak sonraki kuzey uzantısında üç tane bulunur: İsaakios II. Angelos tarafından 1188, bir diğeri Andronikos II. Palaiologos tarafından 1317 ve sonuncusu da İoannes VIII. Palaiologos tarafından 1441 tarihini taşımaktadır. Bundan sonra Haliç'e doğru paralel iki sur hattı uzanır. İç bölümü İmparator Herakleios (hd. 610-641) tarafından yaptırıldığından onun adını taşımaktadır. Bu bölgedeki kiliseyi korumak amacıyla yapılmıştır. 100 metre uzunluğunda sur bedeni

Salut de
Constantinople.

two walls is controversial. Based on certain sources, it is argued that it was Konstantinos Porphyrogennetos's. Tekfur Palace was the scene of highly interesting uses in history, being a place where Strange Creatures of Topkapı Palace like elephants and giraffes were taken of; was used as "tile production shop" during the Tulip Period; when looking for a place Robert College's founder Cyrus Hamlin has considered to build his school on and around Tekfur Palace

in the 19th Century. The first segment of the walls after Tekfur Palace is named the Manuel Komnenos Wall. These walls were built to protect the Blachernae Palace in this segment. In this segment are the largest big gate Eğri Kapı and just beside it, the Kırkçeşme Fountain Group by Mimar Sinan. Water coming from the collection basins in the Belgrade Forest was collected in a big tank in this building, distributed to various neighborhoods of the city through forty holes around it. At its end section, there are the famed Anemas Dungeons which were largely repaired presently which was the scene for the film "Şahmeran" by Zülfü Livaneli. There lies the İvaz Efendi Mosque on one of the terraces where the old Blachernae Palace was situated on right behind the dungeon. Although this monumental classical Ottoman building is deemed to be a work by Mimar Sinan, its name is not found in his lists. It is a structure worthy of seeing in terms of its architectural features.

Manuel Komnenos Suru'nun kuzeye doğru görünümü, Tekfur Sarayı da arka planda görülmekte
Northern view of Manuel Komnenos Wall, Tekfur Palace is in the background

Kuzeydoğuya doğru, Komnenos Suru'nu sağda, 15. yüzyıla ait bir Palaeologos onarımı da solda görülmekte
A look towards the north-east, Komnenos Wall is on the right, a Palaeologos repair from 15th century on the left

üzerinde üç tane altıgen savunma burcundan oluşmaktadır. Güneyden itibaren birinci ve ikinci kalelerin arasında Blakhernai Kapısı bulunmaktadır.

V. Leon (hd. 813-820) Bulgar kuşatmasından sonra surların savunma açısından sorunlu Herakleios Suru'nun dışına yani bir savunma hattı yaptırmıştır. Onun adıyla anılan bu sur hattı Herakleios Suru'na paralel inşa edilmiştir. Tarihi yarımadaı çevreleyen savunma sistemi daha sonra Haliç kıyısını izleyerek tek beden halinde Sarayburnu'na kadar kısım kısım yıkılmış bir halde Haliç Surları olarak devam eder.

The wall extension after the Tekfur Palace was built by Manuel Komnenos I (1148-1180). It starts just after Tekfur Palace, comprises a single row of defence line and there is no ditch in front of it. However, it is thicker and more massive than the main Theodosius walls with stronger and higher towers which are closer to each other as if trying to make up for this deficiency. This powerful defence wall, comprising high arches with faces looking outside covered, has nine towers and a single gate named Kaligaria Gate (Eğri Kapı). It lies between the sixth and seventh towers counted from the Tekfur Palace. The first eight towers are round outside, with the ninth one square shaped.

Manuel Komnenos I Wall terminates at the third tower after Eğrikapı. There is no scripture with date on the Manuel Komnenos Wall. However, there are three of them in its next northern extension: 1188 by Isaakios Angelos II, 1317 by Andronikos Palaiologos II and 1441 by Ioannes. Palaiologos VIII. After this come two parallel wall lines towards the Golden Horn. The inner part bears the name of Emperor Heraklios (610-641) as it was built by him. It was built to protect the church in this area. It comprises three hexagonal defence bastions on a wall body of 100 meters long. The Blakhernai Gate is between the first and second forts starting from the south.

After the Bulgarian siege, Leon V (813-820) has built a new defence line outside the Heraklius wall which was weak defensively. This wall line named after him was built parallel to the Heraklius Wall. The defence system encircling the historical peninsula then follows the shore of Golden Horn and continues as the Golden Horn Walls, up to Sarayburnu as a single body with partly collapsed segments.